

Aqqaluup aneersuarterfia

Kalaallit Nunaanni tamat oqartus-
saaqataanerata pinngoqqaarfia

Piffissap ingerlanerani ataatsimiittarfiit

Kalaallit Nunaanni ullumikkut tamat oqartussaaqataanerat sumiiffimmi ullumikkut Aqqaluup Aneerasaartarfianik taagukkatsinni pinngorfeqarpoq

Inatsisartut oqaluttuarisaanerat ukiut 150-it sinnerlugit matuma siorna aallarnerneqarpoq. 1857-imi H.J. Rinkip naalagarsuit siunnersu-isoqatigiivi suilliit Avannaata Kujataatalu Landsrådiinut aallarniutaasut pilersippai, taakkulu taamani Naalakkap illuani ataatsimiittarput.

Ullumikkut nunatsinni inatsisartutigoortumik tamat oqartussaaqataanerat Inatsisartut ingerlataarat. Inatsisartut maanna ataatsimiittarfiat 1975-imi atorneqalerpoq aammalu ataatsimiittarfinnit ukiut ingerlanerini inuit ataatsimoortarfigisimasaannit ungasinnani. Taamaalilluni Kalaallit Nunaanni maanna qangalu politikimik ingerlatsinermi Nuummi sumiiffik ullumikkut Aqqaluup Aneerasaartarfianik taagorneqartoq katersuuffiuvoq.

Quppersagaq una atorlugu oqaluttuunniarpatsigit ateq sumit pinngorfeqarnerpoq, tamatumalu peqatigisaanik piffissap ingerlanerani nunatsinni politikikkut katersuuttarnerit ilinnut takussutissiorniarlugit, taamaalillutalu sumiiffiit nunatsinni inatsisartoqarnermut aallarniiffiusut pillugit paasissutissiilluta.

Lars-Emil Johansen
Inatsisartut Siulittaasuat

Inatsisartut Allattoqarfiannit saqqummersinneqartoq, Aggusti 2014.

Assiliat tamarmik: Allatut allassimasoqartinnagu Inatsisartut Allattoqarfianneerput.

Quppersakkami matumani assilianut tamanut piginnittussaaitaananermik pigisaqartut Inatsisartut Allattoqarfiata nassaarinarsimavai. Ajoraluartumilli tamatigut tamanna iluatsissinnaasimanani. Inuit piginnittuunerminni eqqunngitsuliorfigineqartutut misigisimasut tamanna pillugu aammalu assit atorneqarnerannut isumaqatigiissusiornissaq siunertaralugu Inatsisartut Allattoqarfiannut saaffigineqquneqarput.

Paasissutissat kukkuneqarsinnaapput. Taamaattut iluarsineqarnissaannut oqaaseqaatit siunnersuutullu e-mailikkut uunga nassiunneqarsinnaapput: komm@ina.gl.

Inatsisartut Allattoqarfiat · Postboks 1060 · 3900 Nuuk · ina@ina.gl · www.ina.gl

1857-1910

Kalaallit Nunaata inatsisartoqarnikkut oqaluttuarisaanera 1857-imi aallartip-poq, tamatumani naalagarsuit siunnersuisoqatigiivi siullit Nuummi pilersinneqarlutik. Naalagarsuarnut tunngavigineqarpoq siunnersuut ilaatigut nakkutilliusup Rinkip ilinniarfissuarmilu ilinniartitsisup Kleinschmidt 1856-imi nunami namminerministeriaqarfimmut nassiusaat – ukiullu tamatuma kingorna Kujataani misigutaasumik aallartinneqarput. Naalagarsuit ajoqersuiartortitaq siulittaasoralugu atorfilittanik danskinik aammalu nunap immikkoortuani najugaqarfinit tamanit piniartumik ataqqisamik ataatsimik inuttaqarlutik siunnersuisoqatigiittut atuuttussatut pilersinneqarput. Nunatsinni nunap immikkoortuini ingerlatsisutut najukkami aaqqiagiinngissutit isumaginninnermilu ajornartorsiutit isumagisassaraat, taamaalillutillu nunatta imminut aqunnialersaalernerani tunngavissiusaallutik. Rinkip taamaalilluni neriutigaa kalaallit politikikkut inerikkiartormikkut innuttaasut inuuniarnikkut atukkamikkut qaffariaateqassasut, taamaalillunilu namminersulernissamut tamallu oqartussaaqataanerannut ineriartorneq aallarnerneqarsinnaassasoq.

Naalagaaffiup sinniisuata maanna illua Nuummi naalagarsuit siunnersuisoqatigiivisa aammalu Kujataata Landsrådiata ataatsimiittarfittut atuussimavoq (ukiuni 1831-33-mi sananeqarpoq).

Nuummi naalagarsuit siunnersuisoqatigiivi ukiuni siullerni Naalakkap illuata kujammut isuani, maanna Hans Egedep Aqqutaa 4-mi naalagaaffiup sinniisuata illuani ataatsimiittarput. Taamaalilluni illu naalagaaffiup pingaarnertut allaffeqarfiatut nunatsinnilu tamat oqartussaaqataanerata aallarnisarfiatut ataatsikkut atuussimavoq.

Naalagarsuit siunnersuisoqatigiivi Naalakkap illuani

Ukiumi tassani nakkutilliisq H.J. Rink nakkutilliisup illuani naqiteriviliorpoq, tassani atuagassiat naalagaaffimmut attuumassutillit aammalu naalagarsuit ataatsimiinnerinit imaqarniliat naqiternerisa saniatigut kalaallit oqaluttuaataat naqitertarlugit, 1861-imi-illu aviisi nutaamik pilersineqartoq Atuagagdliutit naqitertarlugu (“Atuagassiaq agguaanneqartartoq”).

Naalagarsuit aqutigalugit kalaallit peqataanerisigut isumaginnikkut isumagissat eqqissilluni ingerlanneqalersimagaluartut oqaatsit akimmiffiupput, tamannalu atuagassiamik ajornartorsiutitnik tamanik kalaallit oqaasii atorlugit oqalliffiusinnaasumik saqqummersitsisarnikkut aaqqiivigineqarsinnaasoq, taamaallunilu oqaatsit oqallinnikkut ineriartortinneqarsinnaassasut Rinkip neriuutigaa. Atuagagdliutit naqitat siulliit 1861-imi januaarimi saqqummerput aviisillu aqqisuisua siulleet tassaavoq ajoqiuneq ilinniartissuarmilu ilinniartitsisoq Rasmus Berthelsen.

Nakkutilliisup illua 1872-imi allanngortiterlugu sananerata kingorna. Saamiatungaaniippoq illu ujaqqanik qarmagaq tassanilu Nuummi naalagarsuit ataatsimiittarsimapput. Asseq: Ilisimaneqanngilaq.

1864-imi nakkutilliisup illuata naatsiviani illumut ujaqqanik qarmakkamut mikisumut nutaamik sananeqartumut Rinkip naqiterivik nuuppaa. Illullu ujaqqanik qarmakkap taassuma qaliaani naalagarsuit ataatsimiittarfeqalerput. Piffissalli ingerlanerani tattorliuuttoqalerpoq ukiunilu 1893-95-imi Stephen Møllerip Aqqutaa 2-mi illumik nutaamik Kujataata Naqiteriviata aviisillu Atuagagdliutit inissaannik sanasoqarpoq.

Nuummi naalagarsuit 1910-mi ukiap tungaanut illumi ujaqqanik qarmakkami ataatsimiittarnitik ingerlatiinnarpaat suliaallu pissutsinut annikinngitsumik sunniuteqarput, tassami innuttaasut nammineernerulermata aammalu siusinnerusukkut piitsuunerminnit aniguisitaallutik aammalu politiiliinikkut eqqartuussiveqalernikkullu inatsisinik atuutsitsisoqalerluni. KGH-lli kisermaassilluni inassisimaneratigut naalagarsuit periarfissaat killilerneqarput, taamaattumillu naalagarsuit aqutsinermut inatsit 1908-meersoq malillugu Avannaata Kujataatalu Landsrådiinit nutaanit taarserneqarput. Taamaalluni nakkutilliisup illuata naatsiiviani illumi ujaqqanik qarmakkami ataatsimiittarnerit aamma unipput.

1911-25

Ukiuni 1893-95-imi Stephen Møllerip Aqqaani illu Nuup naqiterivia inissaqalerlugu sananeqarpoq. 1911-25-mi Kujataata Landsrådia illumi tassani ataatsimiittarpoq.

Stephen Møllerip Aqqutaa 2-mi illumi Kujataata Landsrådia

Kujataata Landsrådia pilersinneqaaqqammersoq illumi Kujataata Naqiteriviata aammalu Atuagagdliutit 1895-imili inissisimaffigisaanni ataatsimiittarpoq, tassalu Stephen Møllerip Aqqutaa 2-mi. Ataatsimiinneq siulleq siulittaasumit Ole Bendixenimit ammarneqarpoq, taassuma landsrådimut ilaasortat ulloq 7. august 1911-mi Nuup Naqiteriviata inersuaani tikilluaqquai, tamatumani landsrådimut qinersivinnit aqqaniliusunit aallartitat tamarmik najuupput. Kujataalu Landsrådia 1925 tikillugu Kujataata Naqiterivianiippoq.

Taamaalinerani Atuagagdliutit appassaa aqqissuisortaarput. Lars Møller 1874-imili aqqissuisuuvoq. 1922-p tungaanut atuuffigaa aviisimilu aqqissuisuusimasunit sunniuteqarnerpaasimalluni. Ulluinnarni taaguutigaa "Aqqaluk". Nuup saavani (maanna Abel Egedep Aqqutaa 1-imi) illuminit suliarporluni soraarlunilu "narsaamanermi" pisuttarsimassaaq inuillu inersimasut meeqqallu naapitani ilassiortarlugit. Hans Lynge meeranermi Nuuk pillugu eqqaamasalikkersaarummini ilaatigut ima allappoq "Aqqaluk meeqqanik nuannerisaqartuuvoq, taamaattumillu Nuummi meeqqat tamarmik angut utoqqaq ittoorinagu oqaloqatigisarpaat". Ukiorpassuarni atorfini aammalu Atuagagdliutit aqqutigalugit ineriartornermut annertuumik sunniuteqarnini tunuliaqutaralugit Lars Møller sumiiffimmik ullumikkut Aqqaluup aneerasaartarfianik taagukkatsinut taamaalilluni atsiunneqarpoq.

1925-37

Aqutsinermut inatsit 1908-meersoq aqutsinermut inatsimmik nutaamik 1925-mi taarserneqarpoq, tassani naalagaaffiup Avannaani Kujataanilu aallartitai qaffasinnerpaat atuuffiisa taaguutaat landsfogedimut allanngortinneqarlutik. Aallartitap Nuummi illutoqariligaa Kujataani landsfogedip allaffiatut inaatullu atuutiinnartussanngortinneqarpoq aammali Kujataata Landsrådiata ataatsimiittarfia aamma tassaniittussanngortinneqarluni. Atuuffiit allanngortinneqarnerat ukiuni 1924-25-mi illup angissusereqqaagaata affaanik ilaneqarneratigut malunnartinniarneqarpoq. Piffissap taamaalinerani naatsiivimmi illuaraq ujaqqanik qarmagaq naalagarsuit siunnersuisoqatigiivinit 1910-p tungaanut ataatsimiittarfittut atorneqarsimasoq isaterneqarpoq.

Landsrådip ataatsimiittarfia nutaaq illullu allissutaa 1925-mi nalliuttorsiorpa-laartumik atoqqaarfissiorneqarput aammalu landsrådip illumi ataatsimiinnera siullesq ukiuni tullermi ingerlanneqarpoq. Illumi landsrådip ataatsimiittarfia ukiuni 11-ni atuuppoq. 1937-mi Kujataata Landsrådia aqquserngup illuatungani illumut nutaamik sananeqartumut nuunneqarpoq.

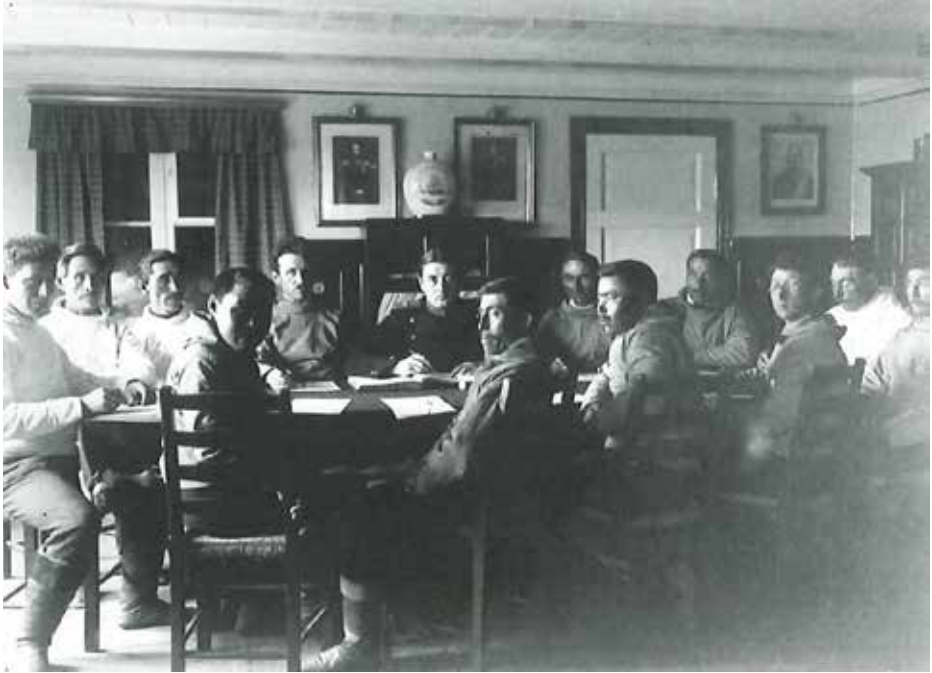

Landfogedip illuanut isaariaq.

Kujataata Landsrãdia Landsfogedip illuani

Kujataata Landsrãdia Landsfogedip illuani. Asseq: Ilisimaneqanngilaq.

1937-39

Landsfogedip illuata illuatungaani illu ullumikkut Islandip aallartitaqarfiatut atorneqar-toq taamaallaat ukiuni marlunni Kujataata Landsrådiata ataatsimiittarfiatut atuuppoq.

Hans Egedep Aqqutaa 9-mi Kujataata Landsrådia

Europami oqaluttuarisaanikkut ineriartorneq Kalaallit Nunaannut aamma sunniuteqarpoq, tamatumalu kingunerisaanik Hans Egedep Aqqutaa 9-mi illumi nutaamik sananeqarluni tamatumunnga naatsorsuussami Kujataata Landsrådiata piffissaq ataatsimiiffigisaa tupaallannaannartumik sivikippoq.

Atuutilerneranit ukiut marluk qaangiutiinnartut sorsunnersuaq pissutigalugu landsrådit sulinerat unippoq, tamatumunngalu taarsiullugu "Centralkontor"-imik (qitiusumik allaffeqarfimmik) taagorneqartoq illumut iserterpoq, tassanilu Eske Brun siuttoralugu nunatsinni qitiusumik allaffeqarfik tamarmiusoq aqunneqarluni.

Landsfogedip illuata illuatungaani illu isaariamit isigalugu.

1941-53

Ukiuni 1941-mit 1951-imut landsrådit marluusut ataatsimeeqatigiittarput, ilaasortat avannaaneersut kujataaneersullu peqataaffigisaannik. Ataatsimi-innerna taakkunani ilaasortat 11-iunatik ilaasortat 23-iusarput, nunatsinnilu qitiusumik allaffeqarfiup Hans Egedep Aqqutaa 9-mut nuunneqarnerata kingorna ataatsimiittarfimmik anginerusumik nassaarniarqartariaqarsimavoq. Ilinniarfissuup C.E. Janssensvej 2-mi eqaarsaartarfia siunertamut naleqqut-tutut isigineqarpoq.

1948-mi aggustimi statsminister Hans Hedtoftimik allannguiffiusumik ataatsimeeqateqarneq tassani aamma pivoq, tamatumani Kalaallit Nunaannut aqqissuussineq nutaaq akuersissutigineqarluni, taamaalillunilu ineriartortit-sineq aallarteqqinneqarluni.

Nutaamik aqqissuussinerup kingunerisaanik Landsrådit marluk rådimut ataatsimut Nuummi inissisimaffeqartussamut ukiumullu ataasiarluni katersu-uttartussamut ataatsimoortinneqarput. Kalaallit Nunaanni nutaamik aqqis-suussineq pillugu inatsit nutaaq ilutigalugu angutit arnallu 23-t sinnerlugit ukiullit taasisinnaatitaalerput. Innuttaasullu ulloq 29. juni 1951-imi Landsrå-dimut qinersinissamut siullerpaamik periarfissinneqarmata pisinnaatitaaffik nutaaq taanna atorineqarsinnaalerpoq.

Ilinniarfissuup eqaarsaartarfia 1908-meersoq landsrådit statsminister Hans Hedtoftimik allannguiffiusumik ataatsimeeqateqarnerannut ilaatigut atorineqarpoq.

Landsrádit Ilinniarfissuup eqaarsaartarfiani ataatsimeeqatigiittarnerat

Landsrádi innuttanit 1951-imi siullerpaamik qinerneqartoq Ilinniarfissuup eqaarsaartarfiani. Asseq: Arktisk Institut

Landsrádi ataatsimoortinneqartoq maanna 13-inik ilaasortaqalerpoq aammalu 1953-imi Indaleeqqap Aqqutaani illutanut barakinut assingusunut nuunnissani tikillugu ataatsimiinnini siulliit Ilinniarfissuup eqaarsaartarfiani ingerlappai.

1953-75

1961-imi Landsråði Indaleeqqap Aqqutaani illu aappaluttumi ataatsimiittoq. Asseq: Arktisk Institut.

Landsråði 1953-imit Indaleeqqap Aqqutaani illumi barakimut assingusumi ataatsimiittarpoq, tassani inissaqartinneqarlutik landshøvdingi, kæmnerip allaffia (illoqarfimmi aqutsisut) aammalu Landsråði. Ataatsimiittarfik eqqartuussivittut aamma atorneqarpoq.

Erling Høegh 1967-imi qinikkatut siullertut Landsråðimi siulittaasunngormat Naalagaaffiup allaffeqarfianit avissaarluni nuuttoqartariaqarpoq. Landsråði Mestervejimi illumut nutaamik sananeqartumut nuuppoq, aamma tassaniillutik landsråðimi ilaasortanut illoqarfiup avataaneersunut inissiat.

Landsråði ukiuni pingasuni Mestervejimi ataatsimmiittarpoq.

Landsrådi Indaleeqqap Aqqutaani Mestervejimilu barakkini

Ukiumi tassani allaffeqarfimmik nutaarluinnarmik sananissaq aallartinneqarpoq, taanna naammassillugu sananeqareeruni landsrådimut ataatsimiittarfeqarluni landsrådip allattoqarfianut kiisalu landshøvdingeqarfiup nuna tamakkerlugu allaffeqarfianut inissaqartussa. Sanaartortitsisuuvoq Ministeriet for Grønland. Illu siulleq taaguuteqartinneqartoq "Bygning B" nunatami Nuup saavata Nuullu nutaap tungaanut ikaarsaararfiusumi inissinneqarpoq. Illu allaffeqarfimmi 2012-imi Nuuk Centerip illutaata sananeqarnissaata tungaanut Namminersorlutik Oqartussat qitiusumik allaffeqarfiata illutaasa siullersaraat.

1966/67-imi allaffeqarfimmik ilaatigut Landsrådip illutassarisaanik tamakkiisumik sananeq aallartinneqarpoq. Asseq: Ilisimaneqanngilaq.

Taamaakkaluartoq Landsrådip allaffeqarfimmi nutaami inissinneqarfissaminut nuussinnaanissaata tungaanut ukiut arfineq pingasut ingerlapput. Isumaginninnermut Suliffeqarnermullu Pisortaqarfimmi suliassat 1970-imi Landsrådimut tiguneqarmata Mestervejimi allaffeqarfimmi inissat amerlanerusut pisariaqartinneqalerput, taamaattumillu ilaasortat illoqarfinnit allaneersut Hotel Godthåbimi inissinneqartalerlutik aammalu Landsrådip ataatsimiittarneri illoqarfimmi sumiiffinni assigiinngitsuni, Landsrådip 1975-imi Mestervejimit Landsrådip ataatsimiittarfianut ("Bygning G") nuunnginnerani ilaatigut Hans Egedep oqaluffiani ilagiiit ataatsimiittarfianni aammalu atuarfiup ASK-ip (Atuarfik Samuel Kleinschmidt) eqaarsaartarfiani ingerlanneqartarlutik.

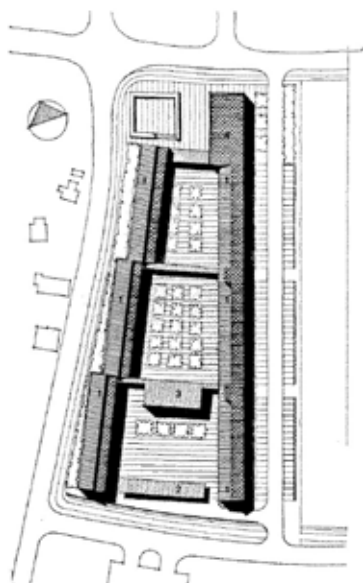

1966/67-imi allaffeqarfimmik tamakkiisumik sananeq aallartinneqarpoq, siullerlu tassaalluni "Bygning B". Asseq: Ilisimaneqanngilaq.

1975-ip kingorna

1975-imi Landsråði Indaleeqqap Aqqutaata aammalu H.J. Rinksvejip isuanni "Bygning G"-mut nuuppoq. Ilaatigut "Bygning G"-miipppoq Inatsisartut maanna ataatsimiittarfia. Inersuaq 1979-imi Namminersornerup eqqunneqarnerani aammalu 2009-mi Namminersornerup eqqunneqarnerani Kalaallit Nunaanni oqaluttuarisaanikkut pisunut pingaarutilinnut atorneqarpoq.

Inersuaq atuunnermini allangortiterneqartarsimavoq. Ukiut 13-it suullit ilaasortat igalaat tunullugit issiarsarput, tamannali tulluurtutut isigineqarunnaarpoq Inersuarlu nutaamik pitsatsersorneqarlunilu allangortiterneqarami maanna isikkorisamisut isikkoqalerpoq. Tamatuma peqatigisaanik anerasartarfiliortoqarpoq. 1995-imi Inatsisartunut ilaasortat sisamanik amerlineqarput, taamaattumillu issiaviit nutaat sisamat pisariaqartinneqalerlutik. Aamma ukioq taanna Inersuarmi oqaluttarfiup tunua Jens Rosingip tuulliliaanik pinnarneqarpoq aammalu 2008-mi allangorteqqinneqarluni, tassami angisuumik isiginnaarutillerluni aammalu issiavinni tamani mikrofonillerluni ataatsimiinnermik aqutsissutit elektroniskiusut atorneqalermata.

Indaleqqap Aqqutaata aammalu H.J. Rinksvejip isuanni ataatsimiittarfik nutaaq

Inatsisartut ataatsimiittarfiat 1984-imi. Asseq: Ilisimaneqanngilaq.

Inersuaq ullumikkut inissaaleqiffiuvoq aammalu oqallinnerit nalaani assut inisakillioortoqartarluni, oqallinnerit ukiut ingerlanerini avataaneersunit eqqu-maffiginerujartuinnarneqarlutik, taamaalillunilu tusagassiortunit, tikeraanit nunanit allaneersunit innuttaasunillu piffimmi toqqaannartumik malinnaasin-naasariaqartunit soqutigineqaleraluttuinnarluni.

Aqqaluup Aneerasaartarfia

Ataatsimiittarfiit nassuiaatigineqartut tamarmik assigiissuteqarput: sumiif-fiup Atuagagdliutit aqqissuisuat sunniuteqarnerpaaq Lars Møller, "Aqqaluk" tunngavigalugu ullumikkut Aqqaluup Aneerasaartarfianik taagorneqartup eqqaa inisisimaffigamikku.

Taamaalilluni Aqqaluup Aneerasaartarfia nunatsinni inatsisartoqarnikkut oqaluttuarisaanerup 1857-imit aallartinneranit ullumikkumut inatsisartut inisisimaffigaat; piffissaq ukiut 150-it sinnerlugit sivissusilik. Kalaallit Nunaanni ajoqersuiartortitat, niuernerup, politikip allaffeqarnerullu oqaluttu-assartaat tamaaniippoq. Naalagarsuit pilersinneqarnerisigut taamani nakkuti-lliisoq H.J. Rink 1800-kkut affaata aappaani suliniutinik aallarniivoq ataatsi-mut isigalugu kalaallit inuttut sakkortuumik ataqatigiittutut misigisimasut ataatsimuulernissaannut alloriarnertut siullertut taaneqarsinnaasunik.

Taamaattumik Aqqaluup Aneerasaartarfia kulturikkut ineriartornermik aal-lartitsinermut Kalaallit Nunaannut annertuumik sunniuteqartumut attuumas-suteqarpoq. Taamaalilluni nunatsinni tamat oqartussaaqataanerat Aqqaluup Aneerasaartarfiani pinngorpoq, tassanilu nunatta Inatsisartuisa inissisimanis-saat pissusis-samisoorluni.

*Lars Møller, "Aqqaluk" (1842-1926).
Atuagagdliutini aqqissuisoq, ujaqqanik assilialortartoq assiliartassanillu
titartaartoq aammalu Aqqaluup Aneerasaartarfianut atsiunneqartoq.*

ina.gl/oqaluttuarusaaneq

Inatsisartut · Postboks 1060 · 3900 Nuuk
Oqar. +299 34 50 00 · ina@ina.gl · www.ina.gl

Augusti 2014